

БІЛЬША КООПЕРАЦІЯ З УКРАЇНОЮ У СФЕРІ ОПК ЯК СТРАТЕГІЯ УНИКАННЯ ВІЙНИ

Безпека Європи через однастайність та рішучість

Війна в Україні стала наслідком цілого комплексу помилок у зовнішній політиці, що проводилася з моменту здобуття незалежності. З початку 90-х років наше керівництво декларувало так звану політику багатосторонності, наміри мати добрі стосунки як із Заходом, так і з Росією, намагаючись отримувати вигоду з обох напрямків.

Крім того, що така політика вела країну до великої біди та не давала можливості чинити спротив зовнішнім впливам протягом тривалого часу. Це дозволяло нам отримувати економічні вигоди як від Європи та США (через кредити та інвестиції), так і користуватися пільговими цінами на російський газ і мати доступ до російських ринків.

Росія ж у цей час системно нарощувала вплив всередині країни, підтримуючи лояльні політичні партії та окремих діячів, а також економічним тиском – через енергоносії та вкладаючи інвестиції в стратегічні підприємства, пропагандою в ЗМІ та підтримкою російськомовного середовища.

Але чи не найголовнішою помилкою було саме недооцінювання Росії та надлишкова довіра до гарантій безпеки, які були закладені Будапештським меморандумом.

Коли в 2014 році спалахнула війна, жодна з великих держав не прийшла на допомогу, обмежившись лише санкціями проти Росії. Це свідчить про те, **що міжнародні домовленості, не підкріплені конкретними безпековими інструментами – просто порожнє місце. На яке, шукаючи собі простору, обов'язково прийде війна.**

Згадуємо Україну сьогодні саме через ситуацію, в якій опинилася наша держава на четвертий рік повномасштабної війни, якої людство ще не бачило в 21-му столітті.

Чи не стосується все описане вище ще кого-небудь, окрім України, я не можу стверджувати. **Зрозуміло лише одне: Росія сьогодні милітаризується, її економіка працює на військових рейках, а суспільство накачується пропагандою.** Що вона робила у вас, сусідів, вчора, все ж варто перевірити, а для чого вона робить це сьогодні – потрібно вже з'ясувати.

А ще сьогодні росіяни не бачать жодних причин, чому вони мали б зупинитись. **Війна в центрі Європи не лише торкнулася кожного українця, вона під гуркіт старого світу, що руйнується, стала глобальною і ось-ось буде готова постукає в двері сусіда.** Сусіда, який живе з нами на одному невеликому поверсі та який називається Європа. Про неї і піде мова. Про Європу – як сусіда у глобальній війні.

На четвертий рік війни можна з упевненістю констатувати, що процес, який розпочався в лютому 2022 року, як і будь-яка велика війна, призвів до краху ідей і теорій, на яких ґрунтувалося саме уявлення про світовий порядок.

Усі, хто думав, що все знає, чи ті, хто вважав стурбованість панацеєю, глибоко розчарувалися.

Усі, хто є дотичним до цієї війни, навіть ті, хто спостерігає за нею, побачили те, чого не планували і не очікували.

Дехто ще й зараз, перебуваючи в агонії розчарування у власних ілюзіях, продовжують стверджувати, що все, що відбувається, це лише тих ілюзій і стосується.

Проте правда в тому, що для одних це горе і біль, а для інших – поки суха хроніка. Однак це точно вир подій, який назавжди змінить світ.

Що ж відбувається саме сьогодні в цьому вирі, що за мовчазною згодою вже неіснуючого старого світу набирає обертів?

У ніч з 27 на 28 вересня 2025 року по території України було застосовано 552 БпЛА, не менше ніж 2 балістичні та не менше як 31 крилата ракета. Вночі з 6 на 7 вересня зафіксовано найбільше застосування засобів повітряного нападу – одночасно аж 776. Зовсім нещодавно зо два десятки російських дронів потрапили в Польщу, з яких три чи чотири вдалося збити, застосовуючи наддорогі ракети.

Вже за кілька днів російські літаки спокійно увійшли в повітряний простір Естонії. Їх переслідували два італійські найсучасніші винищувачі НАТО F-35, що вилетіли на перехоплення з авіабази, за 50 кілометрів від Таллінна.

Невдовзі The Telegraph красномовно описав реакцію НАТО.

«Італійці розпочали стандартну процедуру перехоплення, розгойдуючи крила з боку в бік. У відповідь росіяни розгойдували свої. Тоді один із пілотів підняв руку і привітно помахав. Протягом наступних 12 хвилин італійські пілоти супроводжували росіян аж до російського анклаву Калінінград – безпрецедентно тривалий час для вторгнення в повітряний простір НАТО», – йдеться в матеріалі.

Отже, пов'язуючи тільки ці події з віру тотальної війни, зробимо простий висновок: поки Європа вирішує, чи була їхня реакція достатньо рішучою, росіяни випускають наступні тисячі дронів, а українці, виживаючи самі, продовжують вигравати час для своїх сусідів. Час, щоб збутися, передусім, ілюзій.

Вкотре повторюся, чотири роки бойових дій окреслюють революційні зміни у військовій справі. Вже зараз можна впевнено сказати про появу нового типу війни та кардинальних змін воєнного мистецтва на все XXI століття.

Одна з головних особливостей такої війни – **що жодна країна світу не здатна самостійно витримати сучасний рівень інтенсивності бойових дій та повністю задовольнити увесь комплекс оборонних потреб.**

Отже, нам, щоб вижити, необхідно знайти відповідь на низку питань у контексті війни, що триває. Але головне – забезпечити необхідні власні гарантії безпеки в майбутньому.

Перше. Чи є сьогодні реальний шлях для України отримати необхідний рівень співробітництва з Європою, щоб максимально задовольнити потреби сьогоднішньої війни?

При цьому в програмі такого виживання нас цікавить:

- Наскільки реальним є сподівання на отримання військової допомоги у вигляді систем ППО та боеприпасів з Європи.

- Наскільки реально в найближчий час отримати доступ до фінансового ресурсу для фінансування власного ОПК.

- Наскільки реально отримати доступ до виняткових Європейських наукових і виробничих технологій, зокрема супутникових.

• Наскільки можливо швидко організувати наше виробництво і його масштабування на території Європи.

Друге. Чи справді Європа, активізуючи власні зусилля з трансформації оборонної політики, прагне до побудови нової архітектури безпеки? Чи є місце в ній Україні?

Тут, враховуючи власний досвід, доречно зрозуміти:

• Чи є політична воля для здійснення кардинальних змін на безпековому ландшафті Європи.

• Чи є ознаки формування Європейських Збройних сил як основи бойових спроможностей і майбутніх альянсів.

• Наскільки реальною є реформа та консолідація оборонної промисловості Європи.

• Наскільки реальним сьогодні виглядає задоволення нагальних потреб України в рамках реформи оборонної промисловості Європи.

Попри безліч розмов, що ведуться на різних майданчиках як в Україні, так і в Європі, та відкладені чергові пакети санкцій, сьогодні є єдиний програмний документ, що з'явився на території Європи.

Йдеться про спільну **«Білу книгу з європейської оборонної готовності до 2030 року»**, яка підготовлена Високим представником Європейського Союзу із закордонних справ і політики безпеки 19 березня 2025 року.

Очевидно, цей документ є також реакцією на роботу групи європейських експертів на чолі з Маріо Драгі (колишнім президентом Європейського центрального банку), які у вересні 2024 року підготували комплексний документ під назвою **«Майбутнє європейської конкурентоспроможності»**.

Вперше в ньому концентровано підкреслюється необхідність стратегічної автономності Європи в умовах зростання конкурентності, зокрема зі США.

Окрім опису проблем, що спіткали саме Європейський Союз, звіт Драгі містить план дій та пропонує негайно перейти до реалізації вказаних кроків, з особливим акцентом на координацію у сфері ОПК Європи.

У цьому відношенні презентація єврокомісаром з питань оборони та космосу Андрюсом Кубілюсом концептуального документу Joint White Paper for European Defence Readiness 2030, звісно, є відповіддю на вказані проблеми.

Справді, **«Біла книга»** визначає як загрози та виклики, які стоять перед Європою зараз та будуть зростати в майбутньому, так і напрямки їх нейтралізації за рахунок розвитку європейського сектору безпеки й оборони.

Цей документ, написаний вже під тиском війни, імовірно, мав би глобально переконати Європу в тому, що вона здатна захистити себе.

Тим часом поки що цей офіційний матеріал залишається для нас чи не єдиним прописаним шляхом досягти бодай якогось уявлення про формування майбутньої європейської

безпеки, яка, очевидно, поки що базується на зміцненні європейського ОПК.

Надскладна ситуація, яка зараз є в Україні, і власний досвід дають мені право подивитися на безпеку Європи саме з практичних, зокрема й військових міркувань.

Головна мета, звісно, більше з'ясувати, чи зможе Україна у війні на виснаження повноцінно розраховувати на Європу – як не на союзника, то хоч як на надійного партнера.

Друге і не менш важливе для нас: з'ясувати, чи розуміє Європа необхідність формування нової архітектури безпеки саме на європейському континенті.

Для цього нагадаю слова одного класика воєнної стратегії. На початку 20-го століття він писав:

«В сучасних реаліях сам мир насамперед є результатом насильства і підтримується насильством. Кожен кордон держави є результатом війни; а обриси всіх держав на карті знайомлять нас зі стратегічним і політичним мисленням переможців, а політична географія і мирні договори – це ще й стратегічний урок...»

Отже, саме з огляду на стратегічні уроки, які отримали сьогодні ми в Україні, ведучи війну з найбільшою імперією на континенті, зазначу, що саме визначення безпеки та її безумовне досягнення ґрунтується на досить простих поняттях, які не змінюються з часом, і головне – перевірені нашою війною.

Перше – це політична воля стосовно готовності до практичних, зокрема непопулярних кроків задля забезпечення саме цієї безпеки.

Прикладом такої саме політичної волі був Вінстон Черчилль (1874–1965), британський політик, прем'єр-міністр Великої Британії в 1940–1945 та 1951–1955 роках, який є ключовою постаттю часів Другої світової війни.

Закономірне питання сьогодні: наскільки громадяни країн-членів ЄС та їхні політичні еліти готові поставити питання оборони в пріоритет, якщо це означитиме, наприклад, погіршення економічного добробуту?

Друге – добре навчені та оснащені саме сучасними зразками озброєння з сучасними доктринами збройні сили. Ці збройні сили, окрім того, мають бути сформовані в чітку ієрархічну систему, засновану на єдиній системі управління та доктрині застосування.

Навіть у наших умовах, де законодавчо закріплено централізоване підпорядкування сил оборони, часу на сумісну стандартизацію в питаннях озброєння, підготовки та застосування не завжди було достатньо.

Третє – оборонно-промисловий комплекс. Одна з важливих складових, що повністю визначає готовність саме збройних сил реалізувати свої можливості в питаннях забезпечення безпеки.

При цьому, враховуючи наш досвід, говорячи про ОПК як складову забезпечення безпеки, необхідно розуміти, що глобально цей оборонно-промисловий комплекс буде визначатися такими критеріями:

1. Наявність сировинних матеріалів, насамперед для виробництва боєприпасів. Особливо важливо з'ясувати, чи достатньо сьогодні, наприклад, компонентів для вироблення пороку як основи усіх вибухових речовин.

Як відомо, в основі його формули лежить нітроцелюлоза. Її можна отримати після переробки целюлози з промислових конопель, бавовника та деревини. Чи передбачено цією програмою збільшення вирощування цих культур, або, можливо, це буде в кооперації?

А як буде вирішено питання з тими ж чіпами та мікросхемами, що виготовляються в зовсім інших глобальних регіонах?

2. Наявність технологій, інфраструктури (підприємства та транспорт), яку можна розширити та реорганізувати для максимального виробництва саме в інтересах оборони.

Така інфраструктура має бути об'єднаною політично, економічно та єдиними стандартами й ланцюгами поставання. Чи не зашкодить це, приміром, національним урядам, які якраз і формують свої доходи та бюджети за рахунок такої національної інфраструктури.

3. Робоча сила достатньої кількості та кваліфікації, щоб задовольнити потреби всіх галузей виробництва. Достатність і кваліфікація, особливо у високотехнологічних сферах, будуть визначальними в реалізації будь-яких виробничих програм і запитів.

4. Все та ж політична воля, коли через примус, пропаганду та заклики до виконання громадянського обов'язку цивільне населення спонукають не лише до певних обмежень, а навіть у майбутньому жертв, навіть якщо вони є нестерпними.

Отже, дивитися на цей перший системний документ потрібно лише зі стратегічної точки зору, особливо в перспективі його не лише сьогодення, а й обов'язкової далекодальності.

Війна в Україні, перегляд ролі США в забезпеченні європейської безпеки та нарощування боєздатності збройних сил Росії, що виходять за рамки сьогодишньої війни, мають сформувати тільки реалістичне бачення майбутньої безпекової архітектури.

Проте, досліджуючи вказаний документ, дивлячись саме на нашу та європейську перспективу, можемо констатувати, що для досягнення головної мети цього документа абсолютно недостатньо задекларованого розподілу грошей. На жаль, Європі потрібна і політична воля, і час.

Говорячи саме про політичну волю як основний рушій такого прогресу, потрібно розуміти: сьогодні це означає, що успіх цих ініціатив буде залежати від політичної волі усіх 27 різних країн. Ці країни, пройшовши надскладний шлях до членства, все ж мають різні пріоритети, ресурси та бачення загрози.

Саме тому, мабуть, у «Білій книзі» постійно наголошується, що **оборона залишається прерогативою окремих держав та питанням однаковості**, що передбачено Договором про Європейський Союз.

Чи не стане це фактором до уповільнення або блокування ключових оборонних проєктів – побачимо згодом. Однак домогтися реалізації основного принципу централізованого підходу до формування власної безпеки в такому підході точно неможливо.

Стосовно виробничої бази теж відкривається широке поле для роботи. Варто зауважити, що, згідно з тим же звітом Драгі, понад 60% оборонних закупівель у Європі здійснюються в США. Це у сьогоднішньому стані.

Але цей стан потрібно розширяти, і, відповідно, фрагментована по країнах військова індустріальна база явно буде потребувати політичної волі та часу для масштабування.

Говорячи про персонал, необхідно пам'ятати добре розвинене трудове право, яке не дозволяє нехтувати стандартами умов праці. Чи достатньо сьогодні спеціалістів і де буде організована їхня підготовка – сказати важко.

Ми чудово розуміємо, хто сьогодні працює саме на заводах у Європі. Як це вплине на нарощування виробничих спроможностей – уже можливо спрогнозувати.

Звісно, говорячи фактично про підготовку до «не Другої світової війни», ця «Біла книга» декларує і прагнення до лідерства в галузі штучного інтелекту, квантових технологій, гіперзвуку та робототехніки.

Однак за рівнем інвестицій, людськими ресурсами і зрілості усі ці галузі в Європі відстають від США і Китаю на багато років. Очевидно, що досягнення таких амбітних цілей до 2030 року є малореальним.

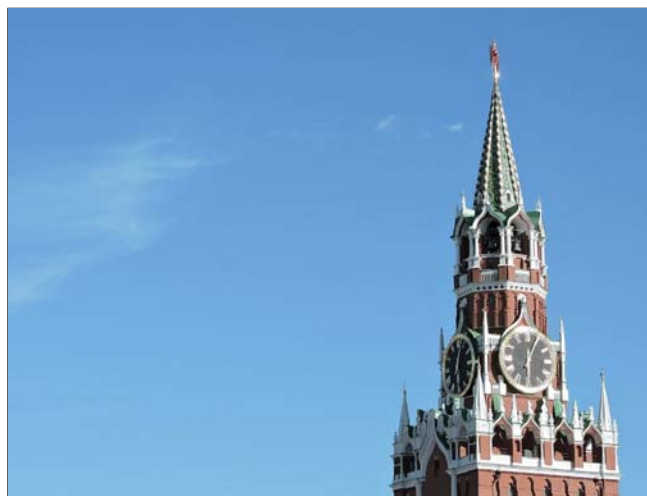
Нагадаємо, що головними причинами створення Європейського Союзу були прагнення до миру та стабільності, стимулювання економічного розвитку через спільний ринок, а також підтримка демократії та спільних цінностей. Усе це супроводжувалося **абсолютною гарантією безпеки від США та НАТО.**

А отже, логічно, що в самому Європейському Союзі наразі відсутні чіткі механізми так званого примусу. Як наслідок – відсутнє саме підґрунтя для реалізації політичної волі.

Тому реалізація намірів, заявлених у цьому документі, буде здійснюватися на «мотивації» та «заохоченні», без створення обов'язкових механізмів.

Це, звісно, спонукає великі країни, такі як Франція, Німеччина, Італія, продовжувати розвивати національні проєкти. Інші країни залишаються поза такими можливостями. Як це вплине на заявлені спроможності решти національних збройних сил країн ЄС, наразі невідомо.

Дивлячись на реалізацію такого проєкту, варто звернути увагу і на те, що попри залишення НАТО пріоритетом для безпеки, ЄС вже розвиває співпрацю всередині Європи. Наприклад, через Кенсингтонський договір між Великою Британією та Німеччиною, Аахенський договір між Німеччиною та Францією, оновлені Угоди Дому Ланкастерів між Великою Британією та Францією.

Чи враховані ці договори в майбутньому баченні і яка, наприклад, роль Великобританії, що не є членом ЄС, проте розташована на європейському континенті і все ще зберігає свій потенціал?

Цей програмний документ був уже широко вивчений і проаналізований. Його насиченість декларативними заявами та формулюваннями дала можливість широкому колу в Україні знайти як вигоди, так і недоліки в цьому документі.

Для нас же головним залишається те, що попри амбітні цілі, заявлені щодо підтримки України, імовірно, все це буде виконуватися без термінів та механізмів обов'язкового виконання і як наслідок – без відповідних гарантій.

Отже, попри високі очікування, саме в безпеці Європи, її практичному розумінні, буде зберігатися залежність від США.

Разом із тим, роблячи акцент на кооперації, взаємодії та конкурентоспроможності ОПК, «Біла книга» надає широкі можливості щодо просування наших окремих інтересів і відкриває шлях для України як країни поза ЄС, даючи їй можливість, можливо, колись на рівних «зайти» в об'єднаний впливом Росії ВПК.

За відсутності зобов'язуючих механізмів основною нашою діяльністю буде активне просування на урядовому, бізнесовому й експертному рівнях власних інтересів українського ОПК як частини європейського ринку, що, можливо, відкривається.

Необхідно боротися за фінанси, технології та виробництво з кожною країною, яка нас цікавить, пам'ятаючи, що основа нашої могутності – в наших технологіях і практиках використання.

Саме такий підхід не тільки захистить Україну, а й може перетворити наш ОПК на точку економічного зростання, подібно до того, як це було в Ізраїлі та Південній Кореї.

Тому, попри рішучість європейських країн брати більше відповідальності за власну безпеку, конкретні концепції нової архітектури оборони, імовірно, лише колись почнуть формуватися.

Так, на фоні пропозицій щодо консолідації оборонної промисловості та декларування колективних бойових спроможностей, «Біла книга» на період до 2030 року не планує головного – формування спільних військових структур у рамках ЄС та органів і структур, що здатні управляти ними.

Усе це свідчить, що, незважаючи на те, що «Біла книга» декларує, що ЄС буде готуватися до стримування зовнішньої збройної агресії, і з цією метою держави-члени Євросоюзу мають володіти повним спектром військових можливостей, залишається незрозумілим, хто в ЄС буде відповідати за реалізацію спільних проєктів, розбудову спільних спроможностей, а також управляти та використовувати ці спроможності в рамках, наприклад, спільних операцій чи контролю повітряного простору поза межами НАТО.

Говорячи саме про військові можливості, також відзначаю, що здобути їх у сучасних умовах можливо лише за рахунок впровадження єдиної комплексної системи перетворень у низці галузей:

- розробці та впровадженні новітніх технологій;
- кардинальній реформі оборонно-промислового комплексу, здійсненій у суворій державній програмі;
- логістиці та закупівлях, враховуючи швидкі й кардинальні зміни в потребах;
- управлінні процесами не лише на полі бою, а й у державних структурах для досягнення сформованої політичної мети;

- структурі Сил оборони та Збройних сил як основних носіях спроможностей;
- доктринах підготовки і застосування усіх складових сил оборони.

Тоді очевидно, що **ЄС у забезпеченні власної безпеки до 2030 року буде покладатися лише на НАТО і, відповідно, США.** Отже, говорити про стратегічну автономність Європи від США точно передчасно.

ЄС, імовірно, паралельно буде збільшувати частку власних озброєнь, намагаючись наростити насамперед обсяги виробництва, зокрема й тих, які будуть виготовлятися разом із Україною.

Формування нової європейської архітектури безпеки, імовірно, до 2030 року не розглядається як найчільніше завдання. А якщо і розглядається, то лише декларативно та концентруючись на переоснащенні національних збройних сил країн Союзу.

Таким чином у своїй зовнішній політиці ЄС буде сконцентрований на збереженні існуючого формату забезпечення власної безпеки, намагаючись утримати насамперед США у фокусі своєї уваги.

Відповідно залучення України як повноправного гравця в майбутній архітектурі європейської безпеки ні формально, ні принципово не розглядається, окрім **часткового використання бойового досвіду та надання допомоги у війні з Росією, слідує стратегії уникання війни шляхом підтримки сусіда, що вже воює.**

Очевидно, що поки відсутні складові оборонної системи в Європі, єдиним шляхом такої необхідної інтеграції України в європейську оборонну систему, передусім протиповітряної та протиракетної оборони, є продовження роботи з НАТО та його членами, що мають спільні кордони з Росією чи мають історичні перестороги. Це чи не єдиний шлях оминати як політичні, так і інших блокади всередині ЄС, попри те що і такий крок несе вагомі геополітичні ризики для країн-членів.

Усе ж таки, говорячи про готовність до війни як про головний чинник боєздатності, нагадаю, що досвід ведення нами самої війни вже демонструє, що:

- Війна може бути довгою. А отже, це абсолютно змінює підхід до самої організації Збройних сил.
- На поле бою прийшли нові технології, опанування якими потребує не лише заміни озброєння, а й кардинальної заміни стратегії, доктрини й підготовки.
- Війна стала гібридною. Вона ведеться з абсолютною жорстокістю як на лінії бойових дій, так і всередині країни, використовуючи всі, зокрема й інформаційні можливості самої держави.
- Саме в сучасних конфліктах зросла та продовжує зростати роль приватного сектору, що потребує абсолютно іншого підходу у формуванні відносин держави та приватного бізнесу. Виникає так зване державно-приватне партнерство, що передбачає допуск приватного бізнесу та іноземного капіталу не лише до виробництва, а й до розробки озброєння та військової техніки.

• В умовах війни на виснаження надважливе значення відіграють кадри. Їхня підготовка та освіта стають критичними. Це стосується не лише управління військовими діями, а й сфери ОПК, де в умовах інтеграції наукових центрів і виробництва необхідна також і інтеграція університетів та, наприклад, конструкторських бюро.

• Запорукою успішних бойових дій є ефективна логістика та матеріально-технічне забезпечення. Саме вони у війні на виснаження стають пріоритетними цілями. Такі проблеми просто переглядом транспортних коридорів вже, на жаль, не вирішити. І ще важливо пам'ятати, що ос-

нова логістики – це і безперебійне забезпечення, зокрема й електричною енергією, яку, як вже зрозуміло, потрібно не тільки берегти, а й обороняти. Ця ж сама електроенергія в разі її відсутності болісно б'є і по цивільній інфраструктурі, і по людях. Це комплекс заходів, де без військової участі не обійтися. Висновок: європейська безпека, попри задекларовані в документі цілі, і далі буде залежати лише від стійкості України та її Збройних сил, а також майбутнього дієвого партнерства.

Як і передбачалося, для створення нової архітектури європейського континенту потрібно не менше 5 років, які будуть супроводжуватися як інерцією, пов'язаною зі сподіванням на збереження прийняттого способу існування, так і подоланням бар'єрів у демократичному суспільстві.

Хочу також додати, що за майже чотири роки війни в Україні Росія системно навчається воювати краще. Вона вже побудувала нову армію, яка збирає, аналізує й одразу впроваджує бойовий досвід. Усе це фіналізується в розробці нових доктрин і програм підготовки.

Національний склад полонених, що потрапляють до ЗСУ, може також свідчити про передачу цього унікального досвіду в такі країни, як Китай, Іран і Північну Корею. А отже, це свідчить про **неминучу масштабну реформу збройних сил Російської Федерації як під час війни, так, можливо, і в повоєнний період.**

З урахуванням тенденцій розвитку науково-технічного прогресу в умовах сучасних бойових дій і завершення формування принципово нової доктрини ведення війни, така реформа, очевидно, завершиться не пізніше 2030 року. Це будуть збройні сили роботів, автономних систем і штуч-

ного інтелекту, об'єднаних досвідом та вже діючими доктринами. **А головне – вони будуть здатні масштабувати свої нові спроможності до необхідного рівня. Це буде нова гонка озброєнь за право контролю над системою глобальної безпеки.**

Вже сьогодні учасників цієї нової гонки озброєнь не важко передбачити. Це точно не ті, хто хоче лише вигідно переозброїтися. Усього цього я не бачу в структурах армій НАТО, які, ймовірно, будуть готові до війни з арміями, яких вже не існує.

Згадуючи нашу історію, мабуть, чи не ще однією проблемою наших колишніх лідерів було відкладення непопулярних кроків заради короткострокової популярності та слідування популістським обіцянкам.

Очевидно, щоб пришвидшити інституційну оборонну готовність у демократичному суспільстві, потрібно вести діалог саме з цим суспільством. Хто цей діалог розпочне перший – чи європейські уряди, чи російська армія, – залежить саме від нас і наших партнерів.

Лише наша спільна робота дозволить Україні поділитися не лише своїм горем, а й своїм унікальним досвідом ведення війни, що допоможе державам ЄС якнайскоріше покращити свої оборонні стратегії, і не лише у сфері оборонно-промислової кооперації.

Валерій ЗАЛУЖНИЙ,
Посол України в Великій Британії,
колишній головнокомандувач ЗСУ (2021–2024)

Цей матеріал написаний для польського видання Eastern Flank Institute. Опублікований на сайті аналітичного центру 20 жовтня 2025 року.

Реактивні КАБи ворога – зброя повітряного терору

З появою в агресора КАБів (корегованих авіабомб) с реактивним прискорювачем у прифронтові перетворюються українські міста, які знаходяться на відстані 150 км від лінії фронту.

Тобто, ворог отримує теоретичну (далі поясню) можливість кожен день атакувати ці міста, їхню критичну інфраструктуру, в першу чергу, не тільки шахедями і ракетами різних типів, а й авіабомбами вагою від 250 до 1.500 кг. Це велика руйнівна сила, Харків, на жаль, тому підтвердженням.

Тобто, з обласних міст у зону ураження потрапляють Полтава, Дніпро і передмістя Києва. У технічному плані не-доімперія просто копіює конструкторські рішення американських розробників, мається на увазі проекти керованих авіабомб GBU та JASSM.

Спочатку для різних авіабомб в агресора розробили обвіс з крильцями, що збільшили дальність польоту до 40-70 км в залежності від висоти скиду з літака. Зараз до обвісу додали реактивний двигун, і дальність за умови, що двигун спрацьовує штатно, зростає до 200 км.

Хочу зазначити, що американці використовують турбореактивний двигун, що фактично перетворює виробу проекту JASSM на крилаті ракети повітряного базування з дальністю до 800 км. Ворог поки що використовує твердопаливні двигуни, фактично, прискорювачі, і дальність значно менше. Але роботи над використанням для КАБів турбореактивних двигунів у Росії ведуться.

Точність російських реактивних КАБів визначається використанням супутникової навігації та оптичної системи розпізнавання на фінальній ділянці траєкторії. Тобто, виріб призначений для ударів по великих об'єктах, як ТЕС, та по житлових кварталах для кошмарення мирного населення.

Ефективно протидіяти реактивним КАБах здатні сучасні ракетні комплекси «Петріот», «Самп-Т» та подібні, а також літаки-винищувачі з ракетами «повітря-повітря». РЕБ буде впливати на точність КАБів, відхиляючи їх від цілей, але все одно вони будуть падати і вибухати поблизу.

Хоча інфа про те, що ворог веде таку розробку, з'являється вже два роки, ніякої спеціалізованої протидії створено не було, навіть, наскільки мені відомо, технічного завдання на це не було розроблено. Оскільки такий КАБ падає з великої висоти та зі швидкістю, що поблизу цілі може перевищувати 400 км/год, то дрони-перехоплювачі нічим не зарадять, що у черговий раз підтверджує, що вони не є «геймченджером» повітряного протистояння.

І наостанок про відносно приємне. На сьогодні ворог веде лише дослідно-конструкторські випробування своїх реактивних КАБів. Про масово серійне виробництво і, відповідно, масове застосування мова поки що не іде.

Але за пів року реактивні КАБи стануть для нас серйозною проблемою, якщо саме зараз не почне продукуватися ефективна протидія, зокрема, малі зенітні ракети наземного та повітряного базування. І нам дуже потрібні протиповітряні ракети дальнього радіуса дії, наприклад, «Метеор» або СМ-6, щоб збивати ворожі літаки ще до виходу на позиції для запуску реактивних КАБів.

Олександр КОЧЕТКОВ, аналітик, політтехнолог. 21 жовтня, 2025